

22.11.2021

VMJulKICT

Päivi Anttila, Sami Kettunen

Digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hankkeen ohjausryhmä, ylimääräinen kokous

Aika 22.11.2021 klo 16.30-17.30

Paikka Teams

Osallistujat	Jarkko Levasma	ICT-johtaja, VM	pj
	Maria Nikkilä	tietohallintoneuvos, VM	vpj
	Mikko Levämäki	erityisasiantuntija, SM	jäsen
	Johanna Kari	neuvotteleva virkamies	varajäsen
	Laura Eiro	ylijohtaja, LVM	jäsen
	Tomi Kytölä	erityisasiantuntija, OKM	jäsen
	Liisa Huhtala	hallitusneuvos, TEM	jäsen
	Teemupekka Virtanen	erityisasiantuntija, STM	jäsen
Sihteeristö:			
	Kimmo Mäkinen	erityisasiantuntija, VM	
	Riitta Partala	kehityspäällikkö, DVV	
	Juhani Ruutu	ylitarkastaja, POHA	
	Sami Kettunen	hankepäällikkö, VM	pääsihteeri
	Päivi Anttila	hankekoordinaattori, VM	sihteeri
Poissa	Juha Mitrunen	erityisasiantuntija, VM	sihteeristö
	Markus Rahkola	erityisasiantuntija, VM	sihteeristö

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen (*Jarkko Levasma*)

Päätösesitys: Hyväksytään kokouksen esityslista.

Päätös: Esityslista hyväksyttiin.

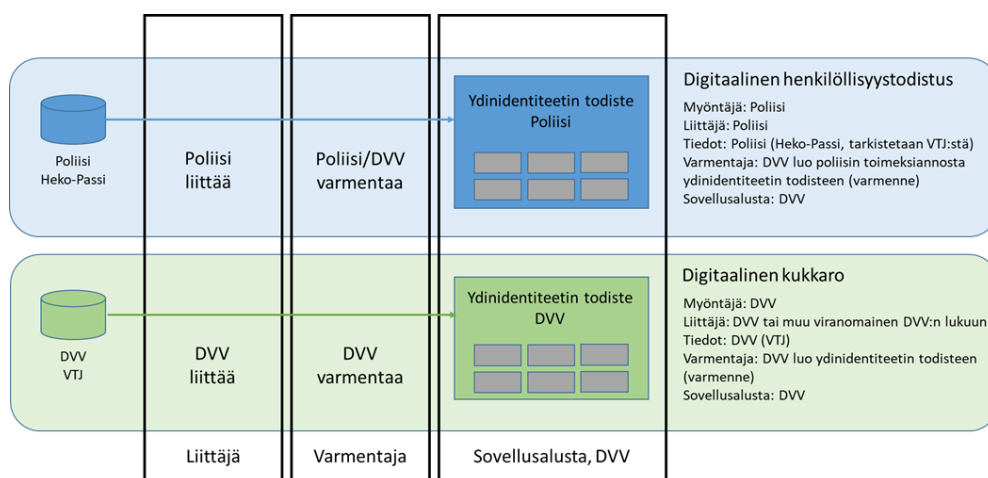
2. Hankkeen ratkaisukuvaus, vastuut ja roolit (liitteet 1a ja b)

Sami Kettunen esitteli hankkeen vastuut ja roolit liitteiden mukaisesti.

Erillisessä muistiossa (liite 1a) on kuvattu digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hankkeen tuottamien digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä hankkeen vaiheessa 1 ulkomaalaisille tarkoitetun digitaalisen kukkaron myöntämiseen ja ylläpitoon liittyvät roolit ja vastuut ylätasolla. Muistion tarkoituksena on selventää rooleja ja vastuita hankkeen ohjausryhmälle päätöksentekoa varten. Yksityiskohtia voidaan tarkentaa lainsäädäntötyön edetessä. Suomessa virallisina henkilöllisyystodistuksina toimivat passi ja henkilökortti, joita myöntää poliisi ja ulkomailla oleskelevalle Suomen kansalaiselle ulkoministeriö. Jatkossa myös digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myöntäjänä toimisivat poliisi ja ulkoministeriö.

Digitaalinen henkilöllisyystodistus on passin ja henkilökortin rinnalle toteutettava virallinen henkilöllisyyttä osoittava asiakirja, joka on tarkoitettu kaikille Suomen kansalaisille sekä Suomessa oleskeleville ulkomaalaisille, joille on myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti. Digitaalista henkilöllisyystodistusta voi käyttää käyntiasioinnissa ja sähköisessä asiointissa henkilöllisyyteen liittyvien tietojen esittämiseen. Digitaalista henkilöllisyystodistusta voidaan käyttää passin tai henkilökortin tavoin ensitunnistamisessa myönnettäessä vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myöntäjänä toimivat poliisi ja ulkoministeriö, rekisterinpitäjänä toimii poliisi.

Digitaalinen kukkaro on tarkoitettu ulkomaalaisille henkilöille, joilla on tarve asioida sähköisesti suomalaisten viranomaisten kanssa, ja joilla ei ole tarvetta tai perustetta digitaalisen henkilöllisyystodistuksen rekisteröinnille. Digitaalista kukkaroa ei voida käyttää passin tai henkilökortin tavoin ensitunnistamisessa myönnettäessä vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä. Digitaalisen kukkaron myöntäjänä toimii poliisi ja rekisterinpitäjänä Digi- ja väestötietovirasto.

Keskustelussa tuotiin esille, että kuva on ymmärrettävä mutta erikseen esitettynä syntyy kuva, että on kaksi toisistaan riippumatonta prosessia. Ehdotettiin, että kuvaa kehitettäisiin vielä selkeämmäksi.

Keskustelussa täydennettiin, että molemmat ratkaisut ovat laajennettavissa EU-ratkaisuksi. Sovellusalusta on tarkoituksena pitää sellaisena, että se olisi hyödynnettävissä molemmissa ratkaisuissa. Päätös siitä kumman ratkaisun kanssa edetään, tehdään myöhemmin. On myös mahdollista, että EU-lompakon tuottaa yksityinen toimija.

Tarkennuksena, että digitaalinen kukkaro on tarkoitettu ulkomaalaisille, joilla ei ole mahdollisuutta saada käyttöönsä suomalaista digitaalista henkilöllisyystodistusta. Mahdollistetaanko suomalaisen henkilötunnuksen myöntäminen tulevaisuudessa nyt suunnitteilla olevaan yhteiseen eurooppalaiseen digitaaliseen lompakkoon, on eri keskustelu.

Päätösesitys: Vastuut ja roolit muistio hyväksytään ratkaisukuvauksen osaksi ja kuvattujen roolien ja vastuiden osalta voidaan edetä säädösvalmistelussa.

Päätös: Hyväksyttiin ratkaisukuvauksen osaksi.

3. **Hankkeen ratkaisukuvaus, alaikäiset** (liitteet 2a ja b)

Sami Kettunen esitteli alaikäiset ratkaisun liitteiden mukaisesti.

Digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hankkeessa on tavoitteena tuottaa yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet jokaiselle hyödyntää digitaalista henkilöllisyystodistusta yhteiskunnan palveluissa. Alaikäisten tosiasialliset mahdollisuudet päästä sähköisten asiointipalveluiden piiriin ovat nykyisellään heikot. Tämä ei johdu siitä, että viranomainen ei kykenisi henkilöä tunnistamaan ja myöntämään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, vaan hyvin usein muista seikoista, mm: pankkitunnusten tai mobiilivarmenteen huono saatavuus, huoltajan suostumuksen puuttuminen, tai taloudelliset seikat. Erillisessä muistiossa (liite 2a) kuvattu digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hankkeen esitys alaikäisten sähköisen tunnistamisen haasteiden ratkaisemiseksi. Sähköisellä tunnistamisella tarkoitetaan alaikäisen henkilön mahdollisuuksia sisäänkirjautua erilaisiin palveluihin.

Alaikäisen edellytykset digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen

Arvioitaessa sähköisen henkilöllisyystodistuksen saamisen edellytyksiä alaikäisten ollessa kyseessä, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että sähköisen

tunnistusvälineen käyttöön liittyy käyttäjän vastuu siitä, miten välinettä säilytetään ja hallitaan. Henkilön kyky ymmärtää mikä sähköisen tunnistamisen väline on, ja mitä siihen liittyvät velvoitteet tarkoittavat, riippuu huomattavalla tavalla kehitysasteesta. Alaikäisen kyky ymmärtää ja hahmottaa monimutkaisia asioita ja asioiden kausaali- ja ketjuja kehittyy yleensä iän karttuessa. Alaikäisen voi olla haastavaa hahmottaa esimerkiksi sitä, että sähköinen tunnistusväline väärin käsiin joutuessaan mahdollistaa toisen lukuun tehtävän petosrikollisuuden. Jotakin analogiaa voidaan hakea esim. rikosoikeudellisen vastuun 15-vuoden ikärajaan. Sääntelyssä on lähdetty siitä olettamasta, että 15-vuotta täyttänyt on riittävän kypsä ymmärtämään tekojensa kausaali- ja ketjuja ja niistä seuraavaa vastuuta.

Alaikäiselle myönnettävät henkilöllisyyttä osoittavat asiakirjat

Digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hanke on esittänyt ratkaisuehdotuksenaan hankkeen vaiheessa yksi digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen myöntämisen edellytykseksi voimassa olevaa passia tai henkilökorttia. Tällöin voidaan nojata olemassa olevaan poliisin passi- ja henkilökorttiprosessiin. Alaikäiselle myönnettävään passiin tai henkilökorttiin vaaditaan lähtökohtaisesti huoltajien suostumus. Henkilökorttilaissa säädetyissä tilanteissa alaikäiselle voidaan kuitenkin myöntää henkilökortti ilman toisen huoltajan tai molempien huoltajien suostumusta. Ilman molempien huoltajien suostumusta myönnettyä henkilökorttia kutsutaan alaikäisen henkilökortiksi. Sitä ei voi käyttää matkustusasiakirjana eikä nykyisellään sähköisessä asiointissa.

Ratkaisu

- Hankkeen tavoite alaikäisten osalta saavutettaisiin pääosin, mikäli yli 15-vuotias voisi saada digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen ilman huoltajan suostumusta, perustuen voimassa olevaan huoltajan suostumuksella myönnettyyn passiin tai henkilökorttiin, tai voimassa olevaan ilman huoltajan suostumusta myönnettyyn alaikäisen henkilökorttiin.
- Alle 15-vuotias voisi saada digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen huoltajan suostumuksella perustuen voimassa olevaan huoltajan suostumuksella myönnettyyn passiin tai henkilökorttiin, aivan kuten tänä päivänä alaikäinen voi huoltajan suostumuksella saada henkilökortin kansalaisvarmenteen.
- Digitaalinen henkilöllisyydestodistus alaikäiselle voitaisiin ottaa käyttöön poliisin lupapisteessä.
- Käyttöönotto itsepalveluna olisi mahdollista, mikäli henkilöllä on vahvan sähköisen tunnistamisen väline sekä passi tai henkilökortti. Digitaalinen henkilöllisyydestodistus ilman huoltajan suostumusta myönnettävän alaikäisen henkilökortin perusteella ratkaisisi haasteita 15-18 -vuotiaiden osalta, jotka pystyisivät asioimaan poliisin lupapisteellä ilman huoltajaa.

Käydyssä keskustelussa ikärajaa pidettiin liian korkeana. 15 v. ikäraja kuvaa enemmän nykytilaa, eikä tavoitetilaa. On myös tietoyhteiskuntakysymys, halutaanko että digitaalisessa maailmassa oikeudet alkavat vasta 15 v. ylöspäin.

Todettiin, että terveystieteillä tarvitaan usein ammattihenkilön arvio siitä, että onko kyseessä oleva alaikäinen henkilö riittävän kypsä hoitamaan omia asioitaan. Haasteet liittyvät myös mobiililaitteen hallintaan ja kuka sitä käyttää. Koko meidän yhteiskunta perustuu siihen, että huoltajat ovat vastuussa huollettavistaan. Lähtökohta on ollut, että mennään vanhoilla ja voimassaolevilla lainsäädäntökehyksillä nimenomaan alaikäisten osalta. Terveystieteiden osalta on poikkeuksiakin, esim. rokotukset, joissa tarvittaisiin uusiakin välineitä. On tehty henkilökorttilain mukainen ratkaisu, jotta tämä olisi mahdollisimman nopeasti edistettävissä valmiiksi kokeiluilla prosesseilla, jotta päästäisiin lainsäädäntötyössä eteenpäin.

Keskustelussa lisättiin, että lainsäädännölle pitäisi antaa vaihtoehtoisia malleja nyt esitetyille päätösesitykselle.

Puheenjohtaja esitti, että mentäisiin esityksen mukaisesti eteenpäin. Sisäministeriö kannatti puheenjohtajan esitystä edetä esityksen mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön edustaja ja opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja esittivät eriävät mielipiteet seuraavasti.

Eriävät mielipiteet

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksessä tuotiin esille, että valmistelussa on havaittavissa edelleen kytkös tunnistautumisen ja palvelun käytön välillä. Edellä mainitut kaksi asiaa on selkeästi erotettava toisistaan, tunnistautumismahdollisuus pitäisi saada myös alaikäiselle. Ehdotuksessa esitetty 15-vuoden ikäraja on liian korkea. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on tällä hetkellä käytössä 10-vuoden oletusikäraja ja tätä nuorempikin saattaa joissain tapauksissa olla kykenevä päättämään esim. omasta hoidostaan, esim. 10 v. voi mennä rokotukseen itsenäisesti. Sote-palveluita tarjotaan sähköisesti jatkossa yhä enemmän ja mahdollisuus tunnistautumiseen tulee tukea sähköisten palveluiden laajenevaa käyttöä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön edustajan näkemyksestä käytännössä tällä hetkellä mahdollisuudet toimia yhdenvertaisesti ei toteudu, koska alaikäisten mahdollisuudet saada tarvittavat välineet ja ratkaisut käyttöön itsenäisesti on rajoitettu. Tarkoittaa myös epäsuhtaa sen välillä, miten alaikäiset voivat jo nyt toimia fyysisessä ja digitaalisessa maailmassa eli käytännössä he eivät voi toteuttaa oikeuksiaan digitaalisessa maailmassa täysimittaisesti. Esitetty ehdotus parantaa tilannetta vain yli 15-vuotiaiden osalta ja jättää sen ryhmän mille on

muutenkin tarjolla vähiten ratkaisuja samaan tilanteeseen kuin aiemminkin. Esitetty 15- vuoden ikäraja saada digitaalinen henkilöllisyys ilman huoltajan suostumusta on liian korkea, esitetty ehdotus ei muuta tai paranna alaikäisten alle 15-vuotiaiden osalta tilannetta. Samat mahdollisuudet digitaalisen henkilöllisyyden saantiin ilman huoltajan suostumusta (itsenäisesti) tulisi olla vähintäänkin jo 13-vuotiailla ja jos mahdollista niin jo aiemmin. Hankkeen ja hallituksen esityksen osalta pitäisi tehdä lapsivaikutusten arviointi. Pitää erottaa oikeus todistaa oma identiteettinsä ja se mihin sitä voi käyttää.

Päätösesitys: 15 vuotta täyttäneille voidaan myöntää digitaalinen henkilöllisyystodistus voimassa olevaan passiin, henkilökorttiin tai alaikäisen henkilökorttiin perustuen ilman huoltajan suostumusta. Alle 15-vuotiaille voidaan myöntää digitaalinen henkilöllisyystodistus voimassa olevaan passiin, henkilökorttiin tai alaikäisen henkilökorttiin perustuen huoltajan suostumuksella.

Päätös: Edetään linjauksen mukaisesti. Eriävät mielipiteet kirjataan pöytäkirjaan.

4. Muut asiat (*Jarkko Levasma*)

- Tulevat kokoukset 2021: 8.12. klo 10-12
- Lainsäädäntöryhmässä on arvioitu, että realistinen tapa edetä valmiin tuotoksen osalta olisi joulukuu 2021 aikana. Aikataulumuutos käsiteltäisiin virallisesti 8.12. ohjausryhmän kokouksessa. Määräaikaa hallituksen esityksen luonnoksen luovuttamisesta esitetään muutettavaksi siten, että luonnos on luovutettava valtiovarainministeriölle 15.2.2022 mennessä.
- Vuosi 2022 kokoukset: 27.1. klo 9-11, 10.3, 7.4, 5.5, 16.6, 1.9, 6.10, 3.11. ja 1.12. klo 14-16

5. Kokouksen päättäminen (*Jarkko Levasma*)

Kokous päättyi klo 17.30.

Liitteet

Liitteet 1a ja b Hankkeen ratkaisukuvaus, vastuut ja roolit
Liitteet 2a ja b Hankkeen ratkaisukuvaus, alaikäiset